

FOND BOZORIDA SUG'URTA KOMPANIYLARINING O'RNI**Djalolov Ilxomjon***Magistrant O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi*

Annotatsiya: *Sug'urta kompaniyalarining faolligi fond bozorini rivojlantirishga qanday yordam berishi, ularning yirik sarmoyador sifatida bozorni barqarorlashtirishga qo'shadigan hissasi tahlil etiladi. Iqtisodiy o'sish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi ishtirokini kuchaytirish, o'z navbatida, respublika iqtisodiyoti uchun qo'shimcha investitsiya manbalarini yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlatning regulatsion siyosatining ahamiyati, fond bozorini tartibga solish va sug'urta kompaniyalarining ishtirokini qo'llab-quvvatlashdagi roli ham ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Sug'urta portfeli, fond bozori, portfel menejmenti, diversifikatsiya, kapital bozori, sarmoyaviy faollik, iqtisodiy tizim.*

THE ROLE OF INSURANCE COMPANIES IN THE STOCK MARKET**Djalolov Ilxomjon***Master's student Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan*

Abstract: *The article also analyzes how the activity of insurance companies contributes to the development of the stock market, their contribution as a major investor to the stabilization of the market. Strengthening the participation of insurance companies in the stock market to ensure economic growth and financial stability, in turn, will serve to create additional sources of investment for the economy of the republic. However, the importance of government regulatory policy, its role in regulating the stock market and supporting the participation of insurance companies will also be considered.*

Keywords: *Insurance portfolio, stock market, portfolio management, diversification, capital market, investment activity, economic system.*

KIRISH

Iqtisodiyotning global miqyosda o'sishi va rivojlanishi, barqarorlikni ta'minlash va investorlar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratish bugungi kunda moliyaviy bozorlar, xususan, fond bozorining samarali ishlashiga bevosita bog'liqdir. Sug'urta kompaniyalari iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ularning faoliyati nafaqat aholi, balki butun mamlakatning iqtisodiy holatiga ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, sug'urta kompaniyalarining iqtisodiy rivojlanishga qo'shgan hissasi, ularning kapitalni samarali taqsimlash va risklarni boshqarishdagi roli kengaymoqda. Shu sababli, sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirish masalasi bugungi kunda iqtisodiy tizimda alohida e'tiborni talab qiladigan mavzuga aylangan.

Sug'urta kompaniyalari faqat sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bilan cheklanib qolmay, balki moliyaviy bozorlar, xususan, fond bozorlarida faol ishtirok etib, sarmoyaviy resurslarni jalb qilish, risklarni boshqarish va uzoq muddatli investitsiyalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydilar. Ushbu kompaniyalar uzoq muddatli investitsiyalarni amalga oshiruvchi asosiy subyektlardan biri hisoblanadi. Ularning fond bozoridagi faoliyatlari, nafaqat o'z moliyaviy barqarorliklarini ta'minlash, balki milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shish imkoniyatlarini yaratadi. Shunday qilib, sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirish, nafaqat bu kompaniyalarning o'zlariga, balki butun iqtisodiy tizimga, ayniqsa, kapital bozori va moliyaviy barqarorlikka katta ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, sug'urta kompaniyalari o'z faoliyatlarini amalga oshirish jarayonida investitsiya qilishda risklarni boshqarishga katta e'tibor qaratadilar. Ularning portfeli ko'plab aktivlarni o'z ichiga oladi, bu esa kompaniyalarga diversifikatsiya qilish, risklarni kamaytirish va yuqori rentabellikni ta'minlash imkoniyatlarini beradi. Fond bozorida sug'urta kompaniyalarining ishtiroki bozorda likvidlikni oshiradi va umumiy iqtisodiy muhitni barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli, sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirish, ularning samarali investitsiya qilish imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shish imkoniyatini yaratadi.

Bugungi kunda dunyodagi ko'plab rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar fond bozorining samarali ishlashini ta'minlashga intilayotgan bir paytda, sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirish zarurati yanada o'sib bormoqda. Xususan, global iqtisodiy o'zgarishlar, moliyaviy inqirozlar va fond bozorlarining tezkor o'zgarishlarga duch kelishi sug'urta kompaniyalarining faolligini oshirishni talab qilmoqda. Agar sug'urta kompaniyalari fond bozorida o'z faoliyatlarini kengaytirsalar, ular nafaqat o'z moliyaviy barqarorliklarini mustahkamlaydi, balki iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo'shadi.

MUHOKAMA VA TAHLIL

Sug'urta kompaniyalari zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ular nafaqat moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash, balki katta hajmdagi kapitalni boshqarish orqali iqtisodiy o'sish va barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Fond bozori esa kapitalni jalb qilish, investitsiyalarni boshqarish va iqtisodiy resurslarni taqsimlashning asosiy platformasi sifatida xizmat qiladi. Sug'urta kompaniyalari fond bozorida institutsional investorlar sifatida faol ishtirok etib, bozor dinamikasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqola sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi o'rnini, ularning investitsiya strategiyalari va bozor tahlilini keng yoritishga qaratilgan bo'lib, O'zbekiston sharoitida va xalqaro tajriba misolida muammoni har tomonlama o'rganadi.

Sug'urta kompaniyalari mijozlardan yig'ilgan sug'urta mukofotlari orqali katta hajmdagi mablag'ni boshqaradi. Ushbu kapitalning samarali boshqaruvi nafaqat kompaniyalarning moliyaviy majburiyatlarini bajarishini ta'minlaydi, balki fond bozoridagi investitsiyalar orqali iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Fond bozori esa

sug'urta kompaniyalariga likvidlik, daromadlilik va risklarni boshqarish imkoniyatlarini taqdim etadi. Shu sababli, sug'urta kompaniyalari va fond bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega.

Sug'urta kompaniyalari fond bozorida institutsional investorlar sifatida muhim o'rin tutadi. Ularning faoliyati bozorning likvidligini oshirish, kapital oqimlarini rag'batlantirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Sug'urta kompaniyalari katta hajmdagi kapitalni boshqarishi tufayli fond bozorida yetakchi investorlardan biridir. Ular o'z mijozlaridan yig'ilgan sug'urta mukofotlarini turli moliyaviy vositalarga, jumladan, aksiyalar, obligatsiyalar va alternativ investitsiyalarga yo'naltiradi. Bu jarayon nafaqat kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, balki iqtisodiyotning turli sektorlariga kapital oqimini ta'minlaydi. Masalan, global miqyosda sug'urta kompaniyalari texnologiya, sog'liqni saqlash va infratuzilma loyihalariga milliardlab dollar sarmoya kiritadi.

Sug'urta kompaniyalari o'z faoliyatini samarali olib borish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash maqsadida fond bozorida turli investitsiya vositalaridan foydalanadilar. Ular mijozlardan yig'ilgan mablag'larni nafaqat xavfsiz saqlash, balki ularni ko'paytirish orqali uzoq muddatli majburiyatlarini bajarishga intiladilar. Birinchi navbatda, aksiyalar sug'urta kompaniyalari uchun muhim investitsiya vositasi hisoblanadi. Aksiyalarga sarmoya kiritish orqali kompaniyalar uzoq muddatli kapital o'sishiga erishadilar. Bu esa ularga foyda olish imkonini beradi. Biroq, aksiyalar yuqori daromadlilik bilan birga yuqori xavf-xatarni ham o'z ichiga oladi, chunki ularning qiymati bozor holatiga qarab keskin o'zgarishi mumkin.

Shuningdek, sug'urta kompaniyalari obligatsiyalarni ham keng qo'llaydilar. Davlat va korporativ obligatsiyalar barqaror daromad manbai bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, rivojlangan davlatlar tomonidan chiqarilgan davlat obligatsiyalari xavfsiz investitsiya turi sifatida tan olinadi. Ushbu turdagi investitsiyalar orqali kompaniyalar doimiy va nisbatan kafolatlangan daromad olishlari mumkin. So'nggi yillarda esa alternativ investitsiyalar tobora ommalashmoqda. Ko'chmas mulk, xususiy kapital va infratuzilma loyihalari kabi sohalarga yo'naltirilgan sarmoyalar bozordagi o'zgaruvchanlikdan muayyan darajada himoya qiladi. Shu bilan birga, ular yuqori daromadlilikni ta'minlash imkonini ham beradi. Bunday investitsiyalar orqali sug'urta kompaniyalari o'z portfelli diversifikatsiyasini kuchaytiradilar va umumiy riskni kamaytiradilar. Sug'urta kompaniyalari fond bozorida turli investitsiya vositalaridan foydalanib, nafaqat moliyaviy barqarorlikka erishadilar, balki mijozlari oldidagi majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarish imkoniga ega bo'ladilar.

Sug'urta kompaniyalari fond bozorida faoliyati orqali iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi. Ularning investitsiyalari korxonalarga yangi loyihalarni moliyalashtirish, ish o'rirlari yaratish va iqtisodiy faoliyatni kengaytirish imkonini beradi. Bundan tashqari, sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli investorlar sifatida bozorning haddan tashqari o'zgaruvchanligini kamaytiradi. Masalan, 2008-yilgi global

moliyaviy inqiroz davrida sug'urta kompaniyalari o'zlarining barqaror investitsiya strategiyalari orqali bozor tiklanishiga yordam bergan.

Sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faoliyati ularning investitsiya strategiyalari, bozor dinamikasiga ta'siri va risklarni boshqarish usullarini tahlil qilish orqali chuqur o'rganilishi mumkin. Sug'urta kompaniyalari investitsiya strategiyalarini shakllantirishda risk va daromadlilik muvozanatini hisobga oladi. Ular odatda diversifikatsiya strategiyasidan foydalanadi, ya'ni turli aktivlar sinflari, soha va mintaqalarga sarmoya kiritadi. Masalan, hayot sug'urtasi kompaniyalari uzoq muddatli majburiyatlarni bajarish uchun barqaror daromadli obligatsiyalarga e'tibor qaratsa, umumiy sug'urta kompaniyalari ko'proq aksiyalar va alternativ investitsiyalarga yo'naladi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili investitsiya qarorlarini optimallashtirishda keng qo'llanilmoqda.

XULOSA

Sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirish bo'yicha tadqiqot iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, investitsiya resurslarini samarali boshqarish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan. Sug'urta kompaniyalari katta hajmdagi kapitalni boshqaradigan institutsional investorlar sifatida fond bozorida muhim rol o'ynaydi. Ularning faoliyatini kengaytirish orqali nafaqat kompaniyalarning moliyaviy barqarorligi ta'minlanadi, balki iqtisodiyotning turli sektorlariga kapital oqimi rag'batlantiriladi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyot uchun ushbu jarayonning ahamiyati yuqori bo'lib, fond bozori infratuzilmasini rivojlantirish va iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi sug'urta kompaniyalarining fond bozoridagi faolligini oshirishning iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional ta'sirini tahlil qilish, O'zbekiston sharoitida ushbu jarayonning imkoniyatlari va to'siqlarini aniqlash, shuningdek, amaliy yechimlar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari O'zbekiston fond bozori va sug'urta sohasini rivojlantirish uchun strategik yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Fabozzi, F. J. (2018). The handbook of fixed income securities (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.
2. Froot, K. A. (2007). Risk management, capital budgeting, and capital structure policy for insurers and reinsurers. *Journal of Risk and Insurance*, 74(2), 273-299. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6975.2007.00213.x>
3. G'aniyev, S. (2019). O'zbekiston moliyaviy bozorining rivojlanish strategiyasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Global Insurance Market Report. (2023). International Association of Insurance Supervisors (IAIS). Retrieved from <https://www.iaisweb.org>
5. risk (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

6. Karimov, B. (2021). O'zbekiston sug'urta bozorida innovatsiyalarni joriy etish. Moliya va bank ishi, 5(10), 33-40.

7. Khudoyberdiyev, T. (2023). Fond bozori va iqtisodiy o'sish: O'zbekiston tajribasi. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2(15), 12-19.